

Vergadering
Veiligheidsberaad

Datum vergadering
14 december 2018

Algemeen

01. Opening, mededelingen en vaststelling agenda

De voorzitter, de heer Bruls, opent de vergadering en verwelkomt alle deelnemers en de vandaag aanwezige plaatsvervangers en gasten.

Aan- en afwezigheid of vervanging staan vermeld in het bijgaande presentieoverzicht. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

Tevens geeft de voorzitter aan dat de minister (JenV) ook na vandaag aan de veiligheidsregio's nog ruimte biedt om extra evaluatiethema's in te dienen.

02. Vaststelling verslag 8 oktober 2018

Er zijn geen vragen of opmerkingen en de voorzitter stelt het verslag van 8 oktober 2018 ongewijzigd vast.

Opiniërend

03. Hoog-risico biologische laboratoria

De heer Van Leeuwen geeft een korte inleiding over de aanwezigheid van hoog-risico (biologische) laboratoria in de veiligheidsregio's. Hierbij komen onder meer de volgende punten aan de orde.

- > Het ontbreken of onvolledig zijn van regels ten aanzien van hoog-risico laboratoria in de klassen 3 en 4.
- > Op diverse plaatsen in Nederland zijn hoog-risico laboratoria aanwezig, in aanbouw of in ontwikkeling.
- > Er is nationale regelgeving maar die is over diverse ministeries versnipperd en verre van integraal.
- > Het per ongeluk of nog erger: het opzettelijk vrijkomen van gevaarlijke micro-organismen is een groot risico.
- > Bij vergunningsverlening worden tot dusver geen locatiekenmerken en omgevingsaspecten meegewogen.
- > In het vergunningentraject is er geen formele rol voor veiligheidsregio's, GHOR en GGD.
- > Rotterdam-Rijnmond past een zogenoemde parapluherziening toe waarbij er over bestemmingsplannen met betrekking tot hoog-risico laboratoria, pas na het advies van de veiligheidsregio en de GGD wordt beslist.
- > Bij gebrek aan landelijke regelgeving kan de Rotterdamse aanpak ook elders in het land toegepast worden.

Vanuit de vergadering komen de volgende opmerkingen en vragen:

- > Is het ten aanzien van Nederlandse grensregio's bekend hoe de situatie in het buurland is?
- > Hoeveel risicolaboratoria zijn er in Nederland en waar zijn ze gelegen?
- > Het vrijkomen van gevaarlijke micro-organismen kan omvangrijke gevolgen hebben: evacuatie, afgrenzen van stedelijk gebied, voedselvoorziening, waterhuishouding e.a.
- > In enkele veiligheidsregio's is al veel bekend over de aanwezige laboratoria, maar vaak op basis van informele contacten; er is geen formele borging.
- > Nagaan of en zo ja wat het IFV (lectoraat) kan betekenen ten aanzien van dit agendapunt.

In zijn reactie geeft de heer Van Leeuwen aan dat een Duits BSO4 laboratorium geheel geïsoleerd is gevestigd op een eiland. De regio Limburg grenst aan het grote industriegebied Nordrhein Westfalen. In Nederland is er momenteel een laboratorium met BSO4 potentie en van BSO3 laboratoria schijnt een staatsgeheime lijst te bestaan. Een bekende concentratie van laboratoria bevindt zich in de regio Leiden.

De voorzitter stelt op basis van de gedachtewisseling in het Veiligheidsberaad vast dat de hoog-risico laboratoria zeker aandacht behoeven. Hij vindt de heren Lenferink en Scholten bereid om bestuurlijk het voortouw te nemen. Met ondersteuningstoezegging uit de regio's Rotterdam-Rijnmond en Brabant zullen zij voor de volgende vergadering een plan van aanpak formuleren met daarin aandacht voor de inventarisatie en analyse van de problematiek evenals de positie van lokale overheden. In maart a.s. vergadert het Veiligheidsberaad met de minister en biedt dat een goede gelegenheid voor het agenderen van de hoog-risico laboratoria.

04. Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (BGBOP)

De voorzitter memoreert de door Gelderland Zuid aangekaarte kwestie over het BGBOP. De veiligheidsregio heeft grote moeite met het nieuwe besluit ten aanzien van het sturen op effecten in plaats van op risico's. Evenementenorganisaties klagen steen en been en er ontstaat in de praktijk een (ongewenste) diversiteit aan uitvoeringsrichtingen.

De vraag is hoe er in andere veiligheidsregio's gedacht en gehandeld wordt inzake deze kwestie.

De heer Aboutaleb geeft aan dat ook het nieuwe besluit afwijkingen mogelijk maakt; er is nog steeds discretionaire ruimte. Als alternatief wijst hij op de mogelijkheid om, in plaats van brandveiligheidseisen, aanvullende eisen (via de APV) te stellen qua openbare orde.

De heer Van Veldhuizen merkt op dat nul procent risico een belofte is die niemand kan waarmaken. Hij vraagt zich af of de wet een evaluatie-artikel kent, wie er over de nieuwe regelgeving heeft geadviseerd en wat de motivatie is ten aanzien van de effectsturing?

Tevens wijst hij op de mogelijkheid van het inwinnen van advies bij het IFV.

De heer Depla ervaart dat de ruimte om gemotiveerd af te wijken nauwelijks wordt gebruikt. Is die ruimte wellicht een wassen neus?

De heer Crone herkent zich in de opmerkingen van de heer Depla. Daarnaast heeft de brandweer in zijn veiligheidsregio gevraagd om een keuze qua scenario's aan te geven.

De heer Lenferink merkt op dat, als gevolg van het nieuwe besluit, er nu 'omheen' wordt georganiseerd en de vraag dient zich aan of dat wenselijk is.

De heer Out merkt op dat het nieuwe besluit pas een jaar van kracht is en vraagt zich af wat handiger is: het gesignaleerde element er nu uitlichten of nog even bezien of zich andere kwesties aandienen.

De voorzitter dankt de leden voor hun input. Allereerst is het wachten op het antwoord van de minister op de brief van Gelderland Zuid. Intussen zal hij nagaan in hoeverre er in eigen kring (IFV) expertise/advies beschikbaar is.

Thematische verdieping

05. De rol van de veiligheidsregio's bij digitale ontwrichting

Ter inleiding refereert de heer Weerwind (portefeuillehouder IV) aan het onderdeel van de strategische agenda: 'Kansen en bedreigingen van de informatiegestuurde maatschappij'. Daarbij is de centrale vraag hoe de overheid beter kan aansluiten op de informatiesamenleving. Ook uit het eerder dit jaar uitgebrachte VNG-rapport komt naar voren dat de overheid (nog) op achterstand staat. Al dan niet terecht zal de samenleving ook publieke bestuurders aanspreken op de effecten van het uitvallen van allerlei digitale systemen; maar wat is het handelingsperspectief van de bestuurders? Digitale ontwrichting bijvoorbeeld bij banken, in havens, op Schiphol e.a. heeft vergaande consequenties en zal leiden tot een opstapeling van crisissituaties. Vandaag zullen twee experts het onderwerp vanuit hun optiek belichten.

In zijn presentatie gaat de heer Niemantsverdriet (Deloitte) onder meer in op de volgende aspecten.

- > In de meeste gevallen gaat een opeenstapeling van op zich vaak kleine gebeurtenissen vooraf aan een majeure crisis.
- > Een serieuze digitale hack wordt niet in luttele minuten uitgevoerd. Er gaat, buiten de firewall van de beoogde organisatie, een proces aan vooraf van (fysieke) verkenning, infiltratie, verspreiding en de uiteindelijke verstoring.
- > Traditionele cybercriminelen zijn op zoek naar geld en 'hacktivisten' zoeken wegen om hun boodschap te verspreiden; beide bedreigingen worden vaak het snelst opgemerkt. Maar (geavanceerde) vasthoudende cyberaanvallers (spionage, terreur, ondermijning e.a.) zullen proberen om zo lang mogelijk onopgemerkt hun slag te slaan.
- > Bij geavanceerde hacks worden – in een keten – bedrijven, organisaties of instellingen als doorgeefluik gebruikt om onopgemerkt bij het uiteindelijke doel te komen.
- > Kwetsbare organisaties en instellingen moeten niet streven naar een papieren werkelijkheid met steeds meer regels en procedures. Zij moeten door slim observeren en vroeg detecteren oog hebben voor signalen vanuit de dagelijkse praktijk binnen de eigen organisatie.
- > IT en alles wat daarmee verbonden is, heeft geleid tot een zeer complexe omgeving en een samenspel van allerlei systemen. Een kleine verandering kan daarom een stroom van effecten tot gevolg hebben.
- > Complexe systemen kunnen niet 'getemd' worden met meer regelgeving, procedures en processen. Helaas is de aansturing van teams en organisatiestructuren vaak nog geënt op verouderde methodieken.
- > In de digitale omgeving van vandaag zullen bewustwording, gedrag en verbeteringen juist van onderaf gestart, aangejaagd en gestuurd moeten worden, in plaats van bovenaf opgelegde regels.
- > Juist bij complexe systemen moet een incident een informerende en waarschuwende functie hebben; om zo te bouwen aan een cultuur waar bij incidenten niet alleen gezocht wordt naar de zondebok of het uitsluitend gaat over de schuldvraag.
- > Ontwikkelaars, programmeurs en beheerders moeten oefenen om rekening te houden met een 'rommelige' werkelijkheid en via simulaties leren om adequaat om te gaan met- en te reageren op verstoringen van de digitale infrastructuur.

Aansluitend belicht de heer De Vries (NCSC) onder meer de volgende aspecten.

- > Het adequaat schakelen in reactie op een cyberincident is pas effectief wanneer publieke en private partijen samenwerken. Maar liefst 85% van de vitale infrastructuur is in handen van private organisaties.

- > Tegenwoordig vormen sabotage en verstoring de grootste bedreiging en desondanks zijn basismaatregelen vaak niet op orde. De digitale dreiging is echter permanent aanwezig.
- > Vaak is er geen analoge back-up (meer) aanwezig en na ongeveer twee uur is bijvoorbeeld de noodstroomvoorziening van communicatiemasten uitgeput.
- > Gelet op het grote scala van afhankelijkheden, is het een punt van zorg dat het organiseren van goede voorzieningen over zoveel schijven en departementen loopt.
- > Aanvallen die in andere landen plaatsvinden kunnen vervolgens in eigen land tot bijkomende of gevolgschade leiden.
- > Bij de vitaliteitsbeoordeling van processen en systemen die bij uitval of verstoring kunnen leiden tot ernstige ontwrichting en bedreiging van de nationale veiligheid, zal de vitaliteitsbepaling nauwgezet gedefinieerd moeten worden.
- > Qua gevolgbestrijding staan cyber en telecom op de bestuurlijke netwerkkaart van het IFV; daarbij wordt ook ingegaan op de rol van de burgemeesters.
- > Bij de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond is een project (Ferm) opgezet om de impact van ontwrichtende crises, afhankelijkheden en qua informatiepositie inzichtelijk te maken. Het scenario kan ook door andere veiligheidsregio's gebruikt worden.

Tijdens de gedachtewisseling die volgt komen de volgende punten aan de orde.

De heer Aboutaleb attendeert op de back-up die de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond zelf heeft georganiseerd door middel van de aanschaf van satelliettelefoons.

De heer De Vries geeft in reactie op een vraag van de heer Aboutaleb aan dat het internet internationaal als openbare ruimte wordt gezien. Maar zoals bekend er zijn landen die de toegang tot die openbare ruimte (bewust) beperken.

De heer Aboutaleb vraagt of (een te maximeren aantal) zeer vitale infrastructuren, zoals bijvoorbeeld op het vlak van de waterhuishouding, niet via het internet maar via 'dedicated' communicatielijnen aangestuurd zouden moeten worden.

De heer De Vries licht toe dat het NCSC het compartimenteren van netwerken aanbeveelt. Over de bescherming en back-up van hoogst vitale communicatielijnen is het NCSC in gesprek met de betrokken toezichthouders en vakdepartementen.

De heer De Vries geeft in reactie op een vraag van de heer Weerwind aan dat er met het IFV wordt gesproken over het Information Sharing Analysis Centre (ISAC).

Portefeuillehouder Weerwind geeft aan dat het thema allereerst ter bewustwording is geagendeerd; voorkomen moet worden dat veiligheidsregio's worden overvallen door incidenten waarbij er sprake is van een opeenstapeling van effecten. Voor het Veiligheidsberaad zal hij een notitie voorbereiden waarin rollen, taken en bevoegdheden van de veiligheidsregio's aan de orde komen evenals een oefenmodel.

Mevrouw Krikke wijst erop dat het thema van de digitale ontwrichting al wordt geadresseerd in het kader van de Resilient Cities. De vraag rijst in hoeverre ook het Veiligheidsberaad het thema moet agenderen.

De voorzitter merkt op dat met het Veiligheidsberaad natuurlijk de veiligheidsregio's worden bedoeld. In samenhang met andere partijen dienen zij wel degelijk hun rol op te pakken. De digitale ontwrichting werd door het Veiligheidsberaad om goede redenen toegevoegd aan de strategische agenda.

De heer Depla vindt digitale ontwrichting bij uitstek een onderwerp voor veiligheidsregio's; zij hebben nota bene een toezichthoudende taak.

De heer Lenferink beaamt de inbreng van de heer Depla. De digitale veiligheid van de regio's is nog niet op orde. Er kan veel geleerd worden van pilots die reeds plaatsvinden en het (per simulatie) oefenen.

De heer Hoes wijst op de beperkte financiële middelen van het Veiligheidsberaad. Het onderwerp in kwestie is belangrijk, maar daar kunnen ook enkele veiligheidsregio's in gezamenlijkheid het voortouw in nemen.

Mevrouw Penn-te Strake onderstreept dat het voorkomen van crises en rampen de core business is van het Veiligheidsberaad en de veiligheidsregio's. Daarom is het logisch dat cyber hier op de agenda staat.

De heer Houben steunt de inbreng van de heer Depla. De veiligheidsregio's in Brabant hebben er behoefte aan dat juist het Veiligheidsberaad, in deze casus over cyber, een uitspraak doet over de rol en de taak van veiligheidsregio's.

In zijn reactie geeft de heer Weerwind aan dat vandaag een eerste stap – met de focus op bewustwording – is gezet met betrekking tot het thema digitale ontwrichting. Bij de vervolgstappen zal hij natuurlijk een beroep doen op regio's met een voorsprong qua kennis en ervaring. Thans zal hij voorstellen uitwerken ter bespreking in het Veiligheidsberaad op 14 juni a.s.

Besluitvormend

06. Uitwerking thema Gezamenlijke aanpak bij ongekende crises

De heer Houben licht toe dat de portefeuillehouders van het thema 'Ongekende crises' zich met name willen richten op de *gevolgen* van dergelijke catastrofes; zoals de langdurige ontwrichting van de maatschappij.

Thans is de vraag of de portefeuillehouders in hun voorstel de goede richting aangeven voor de uitwerking van het thema in kwestie.

De heer Bruinooge onderstreept het belang van de voorgestelde simulatie. In de eigen regio heeft hij samen met het hoogheemraadschap al het nodige voorwerk gedaan en biedt vanuit die optiek graag ondersteuning.

De heer Hoes stelt voor om de benodigde projectfinanciering op te nemen in de jaarbegroting.

De voorzitter geeft aan dat in het projectvoorstel ook de financiering uitgewerkt zal worden.

Besluit: Conform het voorstel met inachtneming van de gemaakte opmerkingen. De voorzitter en de portefeuillehouder concluderen dat de uitgezette lijn brede steun heeft. De beide portefeuillehouders zullen voor een volgende vergadering van het Veiligheidsberaad hun projectplan uitwerken en voorzien van een begrotingsvoorstel.

Informerend

07. Terugkoppeling Brandweerkamer

De heer Depla wijst met nadruk, gelet op het als informerend geagendeerde onderwerp, op de grote financiële consequenties die hier (kunnen) spelen. Want het betreft de rechtspositie van Nederlandse brandweervrijwilligers in relatie tot Europese regelgeving.

Bij het overgaan van de CarUwo naar de WNRA is de huidige uitzonderingspositie van brandweervrijwilligers niet meer te handhaven. Het kantoor Pels Rijcken ging na of er momenteel strijdige onderdelen zijn in de rechtspositie van vrijwilligers ten opzichte van Europese regelgeving. Pels Rijcken rapporteert dat er een reëel risico is dat de huidige rechtspositie in strijd is met Europees (internationaal) arbeidsrecht & regelgeving. Eigenlijk zouden de Nederlandse brandweervrijwilligers beschouwd moeten worden als deeltijdwerkers met alle daarmee verbonden rechten *en* plichten. Dus de vraag dient zich aan of het huidige hybride systeem overeind gehouden kan worden op basis van de motivering dat het een legitiem doel dient, het noodzakelijk en passend is alsmede politiek gewenst.

De rapportage van Pels Rijcken geeft aanleiding om hier onderzoek naar te doen. Nota bene: ook in andere Europese landen speelt dezelfde problematiek.

Op 10 december jl. heeft de minister van JenV een brief gestuurd aan de Tweede Kamer waarin naar het rapport van Pels Rijcken wordt verwezen. De minister stelt dat alle betrokken

partijen hechten aan het behoud van het huidige systeem en hij refereert ook aan de motie Kuiken en Laan-Geselschap.

De heer Depla memoreert dat bij het *niet* toepassen van de WNRA er onverminderd sprake blijft van tegenstrijdigheden met Europese regelgeving. Inmiddels heeft hij, in afstemming met de heer Berends, overleg gehad met de minister over mogelijke vervolgstappen en een nader onderzoek door Pels Rijcken. Met als belangrijke aandachtspunten:

- > een gewijzigde invulling van de vrijwilligheid;
- > het alternatief van een geheel andere juridische constructie;
- > de objectieve rechtvaardiging om af te wijken van de deeltijdrichtlijn evenals
- > de maatschappelijke impact van een andere rechtspositie.

Daarnaast dient er met andere landen gekeken te worden naar de Europese richtlijnen en de wenselijkheid van aanpassingen. Alles in afstemming met JenV, werkgevers en bonden en resulterend in een plan van aanpak dat op 4 februari a.s. besproken kan worden in de BAC Brandweer. Ook dient het thema gekoppeld te worden aan het strategisch agendaonderdeel 'Vrijwilligheid'.

De heer Berends merkt op dat Duitsland, met zeer veel brandweervrijwilligers, zich nauwelijks druk schijnt te maken over deze kwestie. Nederland zou zich identiek kunnen opstellen.

De voorzitter memoreert dat Nederland wellicht de juridische positie van de vrijwilligers teveel heeft 'opgetuigd'. In Duitsland, België en Frankrijk zitten er (veel) minder regels vast aan de vrijwilligheid.

De heer Depla geeft aan dat de Nederlandse dekkingsgraad en de risicobenadering anders en hoger zijn dan die in de hiervoor genoemde landen.

De voorzitter vraagt naar de risico-inschatting ten aanzien van vrijwilligers die hun rechtspositie nu meteen gaan voorleggen aan de (Europese) rechter.

De heer Depla geeft aan dat dergelijke procedures meer tijd vergen dan het traject waartoe minister, Veiligheidsberaad en werkgevers thans zullen besluiten.

De voorzitter concludeert dat de uitgezette lijn, zoals toegelicht door de heer Depla, breed wordt gesteund door het Veiligheidsberaad.

08. Ingekomen en verzonden stukken

Hier zijn geen vragen of opmerkingen over.

09. Rondvraag en sluiting

WAS palen

De heer Crone betwijfelt of de rampenalarmering echt dekkend en geheel op orde zal zijn na de toegezegde verbeteringen van NL Alert. Naast de zorgen over buitengebieden en industrielocaties zijn er burgers zonder telefoon of mensen die hun mobiel tijdelijk uitzetten. Ergo, de veiligheidsregio's moeten een veel betere argumentatie verlangen over het afschaffen van de WAS-palen.

Evaluatie Wet veiligheidsregio's

De heer Hoes kondigt aan dat, verdeeld over het land, de heren Broertjes, Hoes en Out in het komende halfjaar met de veiligheidsregio's zullen spreken over de evaluatie en de actuele stand van zaken. De evaluatiecommissie zal medio 2019 van start gaan.

Afscheid van de heer Berends.

De voorzitter memoreert de recente benoeming van de heer Berends als nieuwe commissaris van de Koning in Gelderland. Namens het Veiligheidsberaad bedankt hij hem voor zijn inzet als DB-lid en portefeuillehouder brandweer.

Met goede wensen voor de komende feestdagen en met dank aan de aanwezigen voor hun inbreng sluit voorzitter Bruls de vergadering.

Voorstellen stille procedure

Incidentbestrijding Gevaarlijke Stoffen. Reactietermijn: 14 januari 2019.

Presentieoverzicht Veiligheidsberaad (AB VB) Utrecht, 14 december 2018

Aanwezig: de heer H.M.F. Bruls (voorzitter), de heer A. Aboutaleb, de heer J.C.G.M. Berends, de heer P.I. Broertjes, de heer P.M. Bruinooge, de heer F.J.M. Crone, de heer F.G. Depla, de heer H.M. Eenhoorn, de heer J. Hamming, de heer O. Hoes, de heer M.J. Houben, de heer A.W. Kolff, mevrouw P.C. Krikke, de heer H.J.J. Lenferink, de heer A. Marcouch, de heer H.J. Meijer, de heer M.L.J. Out, mevrouw J.M. Penn-te Strake, de heer A.S. Scholten, de heer F.M. Weerwind, de heer J.H.C. van Zanen.

Afwezig met vervanging: mevrouw F. Halsema, de heer J.A. Jorritsma, de heer Th.L.N. Weterings.

Afwezig met kennisgeving: de heer J.A.H. Lonink, de heer J.M.L.N. Mikkers, de heer P.E.J. den Oudsten.

Ambtelijk aanwezig: mevrouw M.H.M. Jacobs (IFV), heer T.S. Holtman (IFV), de heer J. van Leeuwen (GHOR Rotterdam-Rijnmond), de heer T. van Lieshout (MDA), de heer M. Luijten (IFV), de heer E. Meekes (JenV), mevrouw C. Mommers (VR Rotterdam-Rijnmond), de heer J. Niemantsverdriet (Deloitte), mevrouw M. Oldenhove (IFV), mevrouw C. van Ruijven (IFV), de heer IJ. Stelstra (IFV), mevrouw A.G.M. van de Vondervoort (GGD GHOR Nederland), de heer H. de Vries (NCSC), de heer S. Wevers (RBC).

Notulist: de heer A.B. van der Kooij.